

15.9.2016

Liikenne- ja viestintäministeriö

kirjaamo@lvm.fitomi.lindholm@lvm.fijoel.karjalainen@lvm.fi

LAUSUNTO ARVIOMUISTIOSTA KOSKIEN POSTILAIN MUUTTAMISTA

Posti jakaa vuodessa 2,2 miljardia lähetystä. Postin lisäksi useat jakeluyhtiöt jakavat omissa jakeluverkoissaan huomattavan määrän lähetyksiä, lähinnä sanomalehtiä ja osoitteettomia mainoksia. Lähetysten määrä on vuosien varrella laskenut, mutta kokonaislähetysmäärää tarkasteltaessa ei lainkaan niin jyrkästi kuin tiettyjä yksittäisiä tuoteryhmiä verrattaessa. Postinjakelu nykyisen lain mukaisella palvelutasolla on yhä sekä taloudellisesti kannattavaa että erityisesti postinsaajan ja postittajien mielestä tarpeellinen ja hyödyllinen peruspalvelu, joka tulee taata tasavertaisena koko maan laajuisesti.

Yleispalvelu

Arviomuistiossa on kattavasti kerrottu postipalveludirektiivin asettamista reunaehdoista kansalliselle postilainsäädännölle. Olennaista on direktiivin vaatimus keräily- ja jakelutiheyden osalta: yleispalvelu tulee olla taattu vähintään viitenä päivänä viikossa. Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ei näe, että Suomella olisi perustetta poiketa direktiivin edellyttämästä keräily- ja jakelutiheydestä nykyistä laajemmin.

Yleispalvelulähetysten osuus kaikista lähetyksistä on pieni. Yleispalveluvelvoite on kuitenkin taannut muidenkin kuin yleispalvelutuotteiden, kuten sanomalehden, kulkemisen päiväpostin jakeluverkossa viitenä päivänä viikossa. Tarve viisipäiväiselle verkolle on siis olemassa muidenkin kuin yleispalvelutuotteiden osalta ja ilman velvoitetta viisipäiväiseen verkkoon, tulee verkkoa tarvitsevien tuotteiden osalta suuri paine nostaa kustannuksia. Edellä kerrotusta syystä johtuen, sanomalehden asettamista yleispalveluvelvoitetuotteeksi tulee harkita. Iso osa kuluttajista mieltää jo nyt sanomalehden jakelun olevan osa yleispalvelua.

Arviomuistiossa viitattiin Postin kokeiluihin, joissa kirjeen kulkunopeus on ollut nykyistä lakia harvempi, jolloin jakelua ei ole toteutettu viitenä päivänä viikossa. Nämä kokeilut ovat

15.9.2016

arviomuistion mukaan asiakkaiden osalta toteutuneet pääsääntöisesti positiivisesti. Arviomuistiossa ei kerrota, että VTT:n tekemään haastattelututkimukseen jakelukokeilusta vastasi ainoastaan 20 Porvoon Anttilan kylän kotitaloutta ja yritystä. Lisäksi kokeilu on tullut kalliiksi, koska Posti antoi Anttilan kyläläisten käyttöön tietokoneet ja tietoliikenneyhteydet, jotta skannatut postit oli mahdollista lukea jokaisena arkipäivänä. Kokeilun perusteella ei voi siis tehdä riittävän luotettavia johtopäätöksiä jakelupäivien harventamisen vaikutuksista. Kokeilu ei myöskään olisi ollut mahdollista toteuttaa kaikkialla, koska vielä koko maa ei ole riittävien tietoliikenneyhteyksien kattama. Vielä on myös erityisesti ikääntyneitä, joilla ei ole riittäviä tietoteknisiä valmiuksia hoitaa asioitaan ilman fyysistä kirjepostia.

Nykyisen postilain valmisteluteksteissä kerrotaan, että ”yleispalvelun tavoitteena on turvata postipalveluiden peruspalvelut. Tärkeintä yleispalvelun sääntelyssä on turvata sellaiset palvelut, joiden tarjolla oloa voitaisiin muuten pitää epävarmana joissakin tilanteissa tai joillakin alueilla.” Sama tavoite tulisi toteuttaa myös jatkossa.

Suomen pinta-alasta suurin osa on harvaanasuttua ja postinjakelu ei näiden alueiden osalta ole taloudellisesti kannattavaa. Myöskään yksittäisen kirjeen tai yksittäisen muun tuotteen jakelu ei ole taloudellisesti kannattavaa. Harvaanasutussa maassa on onnistuttu tuottamaan laadukas ja koko maan kattava tasa-arvoinen jakeluverkko, vieläpä taloudellisesti kannattavasti, koska tiheiden jakelualueiden massapostituserien tuotoista on pystytty ohjaamaan rahaa harvempaan asuttujen alueiden jakelukustannuksiin.

Nykyisen postilain valmistelutekstissä yleispalveluvelvoite on nähty nimenomaan kuluttajien sekä pienten ja keskisuurten yritysten tarpeita turvaavaksi. Arviomuistiossa tämä näkökulma on unohtunut. Lakia uudistettaessa olisi tärkeää myös muistaa nämä postin vastaanottajan tarpeet.

Liikennekaarihankkeen tavoin on joskus tulevaisuudessa yhdistettävissä postiverkossa kulkevat tuotteet muihin kuljetusverkkoihin tai toisinpäin eli muissa kuljetusverkoissa kulkevat tuotteet postiverkkoon. Tähän kehitykseen menee kuitenkin vielä useita vuosia ja tätä ennen on nykyisen laajuinen postipalvelu taattava lainsäädännöllä.

Yleispalvelun heikentäminen ministeriön ehdotuksen mukaisesti kolmipäiväiseksi aiheuttaisi tuhansien työpaikkojen häviämisen pelkästään postialalla ja sillä olisi heijastevaikutuksia myös mm. media-alaan, painoalaan, kuljetusyrityksiin, etämyyntialoihin. Työpaikkojen häviämisen lisäksi seurauksena olisi postialan kokoaikaisten työsuhteiden muuttuminen suuressa määrin osa-aikaisiksi, kun työ keskittyisi kolmeen jakelupäivään viikossa. Matalapalkka-alalla osa-aikaisuus merkitsisi sitä, että työntekijät eivät pystyisi osa-aikatyön palkalla rahoittamaan elämistä ja ajautuisivat yhteiskunnan tukien piiriin.

Arviomuistiossa on luettavissa, että ”yleispalveluvelvoitteen modernisointi” eli jakelupäivien karsiminen vähentää vain tehottomia työpaikkoja ja tehottomien työpaikkojen suojeleminen johtaa työpaikkojen menettämiseen jollain toisella, tuottavammalla alalla tai tehtävässä. Muistiossa myös kerrotaan yleispalveluvelvoitteen modernisoinnin johtavan Posti Oy:n toiminnan kehittämisen tuottavampaan suuntaan. On kuitenkin hyvä huomata, että postinjakelu on ollut aina Posti Oy:n

15.9.2016

tuottavin toiminta historiassa ja on sitä myös tällä hetkellä. Vuoden 2015 tilinpäätöksestä on laskettavissa, että Postin kyseisen vuoden arvonlisäys on noin miljardi euroa ja arvonlisäys per yrityksen työntekijä on noin 46 000 euroa. Postinjakelussa ei siis ole kyse tehottomista työpaikoista ja tuottamattomasta alasta. Arvonlisäys ennemminkin on hyvä yritykselle, joka hoitaa lakisääteistä peruspalvelua.

Kirjeen kulkunopeus

Kirjeen kulkunopeuden heikennys on toinen väylä karsia jakelupäiviä. Jos ministeriön ehdotus kulkunopeudesta toteutettaisiin, mahdollistaisi se jakelupäivien karsimisen ja aiheuttaisi edellä kerrotut negatiiviset vaikutukset myös muille kuin yleispalveluvelvoitetuotteille.

Digitalisaation myötä yhä enemmän nopeaa reagointia vaativat asiat hoidetaan sähköisiä tietoverkkoja hyväksikäyttäen. Postin kautta kulkee kuitenkin yhä merkittävä määrä esimerkiksi sairaaloiden, oppilaitosten, KELAn ja viranomaisten kirjeitä, joille on ehdottoman tärkeää säilyttää nykyinen kulkunopeus.

Postin järjestelmien käyttäminen kilpailijoiden hyväksi

Postin kanssa kilpailevat yritykset ovat tuoneet esille toiveen saada Postilta käyttöön muun muassa osoiterekisterijärjestelmä. Kustannussuuntautuneen hinnan vaihtoehtona arviomuistiossa on nostettu esille kilpailijoille edullisempaa vaihtoehtoa eli irrottamiskustannuksia. Tuottavan, valtion omistaman yrityksen tulisi siis sen luomien järjestelmien luovutuksella mahdollistaa yksityisten kilpailevien yritysten mahdollisuus kilpailla alalla ostamalla mahdollisimman edullisesti Postilta sen tuottamien järjestelmien tieto ja pahimmillaan heikentää kilpailun kautta Postin kykyä hoitaa tärkeää yleispalvelua.

Postikilpailun avaaminen ei ole vielä missään EU maassa toteuttanut direktiivin tavoitetta halvemmista ja laadukkaammista postipalveluista. Itseasiassa kilpailun vaikutus on ollut tavoiteltuun nähden päinvastainen. Suomessa tulisi toimia siten, että kilpailun takia ei jouduta heikentämään kansalaisille tarjottavia postipalveluita.

PAU ei näe ongelmallisena postialan kilpailua. Ongelmaksi nähdään se, että valtion omistaman yrityksen arvoa ja taloudellista toimintakykyä heikennettäisiin edellyttämällä siltä kilpailevien yritysten auttamista ja sitä kautta postipalveluiden toteuttamista nykyisessä laajuudessa vaikeutettaisiin.

Lokerikkojakelu

Lokerikkojakelussa varsinkin olemassa olevien kerrostalojen osalta esteeksi on muodostunut palo- ja pelastustoimen vaatimukset, jolloin esimerkiksi talojen ala-aulaan ei ole ollut mahdollista sijoittaa lokerikkoja huoneistokohtaisten postiluukkujen sijaan. Uusien talojen suunnittelussa tämä on toki otettavissa huomioon.

15.9.2016

Toinen asiaan vaikuttava tekijä on ikääntyvien ja liikuntarajoitteisten postipalvelu. Heidän osaltaan tulee edellyttää huoneistokohtaista jakelua. Suomessa väestö ikääntyy kuudenneksi eniten koko Euroopassa ja nyt jo 1,1 miljoonaa suomalaista on yli 65-vuotiaita. Huoneistokohtaiset palvelut, posti mukaan lukien, on tukemassa ikääntyvien kotona asumista.

Arviomuistiossa on huoneistokohtaisen jakelun osalta todettu sen aiheuttavan jakeluhenkilöstölle muun muassa rasisitusvammoja. Tämä pitää paikkansa. Toisaalta huoneistokohtaisesta jakelusta siirtyminen lokerikkojakeluun vapauttaa työaikaa, joka tulee entisestään pidentämään jakajan tehtäväksi tulevaa jakelureittiä ja siten esimerkiksi jalan tai pyörällä kuljettu matka tulee muodostumaan osan kohdalla huomattavan pitkäksi ja aiheuttaa mahdollisesti samalla tavoin rasisitus- ja muita vammoja kuin huoneistokohtainen jakelukin.

Lopuksi

Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU katsoo, että postilain uudistuksessa olennaista on turvata tasavertaiset ja riittävät postipalvelut kaikille kansalaisille jatkossakin. Postidirektiivin vaatimus keräily- ja jakelutiheyden osalta on selkeä: yleispalvelu tulee taata vähintään viitenä päivänä viikossa. Myös sanomalehtien liittämistä yleispalveluun tulisi harkita. PAU ei näe, että Suomella olisi perustetta poiketa direktiivin edellyttämästä keräily- ja jakelutiheydestä nykyistä laajemmin. Yleispalvelun heikentäminen ministeriön ehdotuksen mukaisesti kolmipäiväiseksi aiheuttaisi tuhansien työpaikkojen häviämisen postialalla ja siihen läheisesti liittyvillä muilla aloilla. Nykyisen postilain valmistelutekstissä yleispalveluvelvoite on nähty nimenomaan kuluttajien sekä pienten ja keskisuurten yritysten tarpeita turvaavaksi. Arviomuistiossa tämä näkökulma on unohtunut. Lakia uudistettaessa olisi tärkeää myös muistaa nämä postin vastaanottajan tarpeet.

Postinjakelu on ollut tähän asti taloudellisesti kannattavaa liiketoimintaa valtion omistamalle Posti Oy:lle. Kilpailun vapauttamisella arviomuistiossa esitetyillä tavoilla alennettaisiin valtion omistaman yrityksen arvoa ja taloudellista toimintakykyä. Tämä vaikeuttaisi merkittävästi Postin edellytyksiä tarjota postipalveluja nykyisessä laajuudessa.

Postikilpailun avaaminen ei ole vielä missään EU-maassa toteuttanut direktiivin tavoitetta halvemmista ja laadukkaammista postipalveluista. Sitä vastoin nykyisen toimivan ja tehokkaan postinjakeluverkon kehittämistä uudennlaisilla lisäarvoa tuottavilla palveluilla tulisi kehittää.

Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry

Heidi Nieminen,
puheenjohtaja